

(p. 52—53). În vreme ce epilogul (p. 53—54) sintetizează asemenea idei, apendicele I (p. 55—57) analizează o serie de simetrii din *Octavia*, care nu se întâlnesc niciodată la Seneca, pledând așadar pentru atribuirea tragediei unui alt autor. Mai important ni se pare apendicele III (p. 61), care observă că în *Octavia* nu este menționat Otho, soțul Poppaei, în momentul când ea devine amanta lui Nero. În primele luni ale domniei lui Galba, când Otho apărea ca principalul secundant al împăratului, orice referință la el, cu caracter contrariant, era riscantă. Ceea ce pledează pentru datarea tragediei la începutul domniei lui Galba.

Într-adevăr demonstrația lui P.K. ne-a convins pe deplin. Autorul tragediei *Octaviei* trebuie să-și fi scris și publicat opera la începutul scurtei domnii a lui Galba. El era, cum reliefează P.K., un autor de condiție modestă (p. 53). După părerea altor cercetători, un asemenea scriitor ar putea fi Annaeus Cornutus. Desigur însă că P. K. este îndreptățit să evidențieze că *Octavia* nu trebuie analizată ca o colecție de indicii ale datei când a fost scrisă (p. 20). Foarte interesantă și convingătoare ni se pare analiza scriiturii viselor din tragedie ca limbaj profetic, intențional ambiguu, inspirat dintr-o anumită tradiție a poeziei antice. Nu putem decât să apreciem ca ingenioasă și foarte interesantă această contribuție a lui P.K. la studierea literaturii anilor 60—70 e.n. Noi însă am pune în relație investigarea piesei cu stilul nou: autorul tragediei *Octaviei* se învederează mult mai îndrăzneț, mai novator decât Seneca în contestarea tiparelor dramatice clasice.

Bibliografia opusculului, serios constituită, este bogată, dar conține totuși mai multe lacune. Astfel nu este citată esențiala contribuție a lui V. Ciaffi (*Intorno all'autore dell' Octavia*, în RFIC, 15, 1936, p. 246 și urm.), ale cărei concluzii prefugurează în parte ipotezele judicioase ale lui P. K. Nu sînt de asemenea menționate contribuțiile lui José António Segurado e Campos. După bibliografie, savantul danez plasează 261 de note, erudite și în același timp interesante prin remarcile pe care le conțin.

Investigația lui Patrick Kragelund constituie o foarte prețioasă deschidere spre o nouă cercetare exhaustivă a tragediei *Octavia*. Am citit-o cu o deosebită plăcere.

București, mai 1984

Eugen Cizek

Lucrările Simpozionului național «Aristotel — 2300 ani de la moartea gînditorului». Publicate de I. FISCHER și E. DUMITRAȘCU. Craiova, Tipografia Universității, 1981, 230 p.

Prezentăm cititorilor noștri prima publicație a filialei Craiova a Societății de studii clasice: «Actele» sesiunii științifice desfășurate în zilele de 26 și 27 mai 1979 la Facultatea de filologie a Universității locale (vezi cronică Manuelei Tecușan, StCl, 19, p. 123—124). Detaliile cuprinsului, organizat pe grupări tematice (Filozofie — logică, Politică, Știință, Poetică — Retorică, Supraviețuire), pot fi găsite în *Bibliografia clasică românească* de mai sus (numerele 120, 124, 156, 158, 162, 178, 181, 182, 183, 190, 197, 198 de la p. 110—112). Adăugăm numai că volumul se deschide (p. 5—10) cu prezentarea ședinței inaugurale și se încheie (p. 219—228) cu ședința conclusivă. E de remarcat că intervențiile din aceste ședințe cu caracter festiv s-au îndreptat nu numai spre evocarea personalității lui Aristotel, ci, mai ales, spre actualitatea permanentă a studiilor antice în general.

Din nefericire, condițiile grafice ale volumului nu sînt la înălțimea conținutului și a importanței manifestării (care a reunit specialiști din cele mai importante centre ale țării); ideea inițială de a-l tipări a fost pînă la urmă abandonată în favoarea reprografierii, ceea ce, în principiu, ar fi putut reprezenta o pierdere minoră, dacă tehnica procedurii, insuficient dominată, desigur, de miniaturii ei, n-ar fi avut ca rezultat o prezentare inestetică, cu pagini uneori greu lizibile. Tirajul, infim, nu va contribui la răspîndirea multumitoare a studiilor expuse în cadrul simpozionului (fapt care a determinat pe editori să dea autorilor libertatea de a-și republica, eventual în limbi străine, contribuțiile), dar va permite totuși fixarea în memoria participanților a unei manifestări excelent organizate (în primul rînd de președintele filialei și editor al textelor, E. Dumitrașcu).

Este un început care se cuvine oricum salutat, deoarece cuprinde, în sine, promisiunea unei dezvoltări ulterioare, pe care o sperăm cit mai fructuoasă.

București, mai 1983

I.F.

PETER GARNSEY (ed.), *Non-slave Labour in the Greco-Roman World*. Cambridge Philological Society, 1980, 99 p. (Supplementary Volume no. 6)

În ciuda dimensiunilor sale modeste, volumul publicat prin grija lui P. Garnsey și care reunește contribuțiile prezentate în cadrul secției de istorie antică a celei de a șaptea Conferințe internaționale de istorie economică (Edinburgh, 1978) reprezintă o contribuție însemnată și sub aspectul temei, și sub cel al direcțiilor ulterioare de cercetare pe care le deschide.